

deren: dat was de roem die hem boven alles ging. En bij dezen roem dien hij zocht, verkreeg hij een' anderen roem dien hij niet zocht: eerbiediging van zijn gevoelen, als dat van eenen wijze; begeerte naar zijne hulp, als die van eenen veelvermogende; invloed in wijden kring en op zaken van gewigt, gepaard aan de vaste hoop op rijke vruchten van zijnen arbeid, die zoo menig' onvermoeiden schrijver ontvalt.

Zijn studeervertrek was de plaats, waar men hem altijd en waar hij zelf alles vond wat hij tot zijn levensgeluk behoefde. Maar de muren van dat vertrek scheidden hem niet af van de wereld, en de omgang met zijne geliefde dooden maakte hem niet tot een' stroeven kamergeleerde, die onder de levenden een vreemdeling was. Neen, hij beschouwde de dingen dezer wereld geenszins door het beslagen glas van dat vertrek. Zijn blik naar buiten op 's levens wisselende tooneelen, was vrij en helder, zacht en vrolijk. Hij had vele vrienden — want wie die hem kende, begeerde niet zijn vriend te wezen? — hij nam gaarue deel aan de genoegens van 't gezellig verkeer, en verhoogde ze niet weinig door de uitstortingen der »fijne ader van geest en luim, die zich kronkelde door alles wat hij sprak.”¹ Waarlijk, niets wat rein menschelijk is, was ROOIJENS vreemd. Zelfs een MELANTHON zou van hem gezegd hebben: die Godgeleerde is mijn geestverwant! O, dat zijne leerlingen de gezindheid van hem blijven bewaren en aankweeken, ook nadat hij gestorven is, en hunne heilige schuld aan hem betalen door niets anders te willen en te zoeken, dan Godgeleerden te zijn gelijk hij was!

Nog rust op mij de zware verplichting, om over eenen anderen Godgeleerde te spreken, die den 29sten November des vorigen jaars door den dood uit ons midden weggenomen werd; het is de zes-en-zeventigjarige rustende Hoogleeraar aan de Leidse Akademie, **JOANNES CLARISSE.**

Indien gij van mij verwachtet, Mijneheeren! dat ik de verdiensten van dezen man ook maar eenigzins naar waarde zou

---

¹ Verh. t. a. pl.

vermelden, zou ik met reden voor de taak mij opgelegd, terugdeinzen. Wie anders toch dan zijn discipel, zijn vriend en in zoo vele opzichten zijn geestverwant, de in waarheid hooggeleerde BOUMAN, is in staat, deze taak naar eisch te vervullen en het beeld van zijnen Leermeeester te teekenen met eene pen, niet minder door waarheid, dan door piëteit bestuurd! Doch ik weet, dat ik spreek tot mannen, die den afgestorvene gekend hebben en hem beter dan ik, kunnen waarden. Voor u zullen dan ook enkele trekken voldoende zijn, terwijl ik mij met de gedachte mag troosten, dat uwe herinnering het onvolledige van mijne schets zal aanvullen, en den wensch bij u zal versterken naar het bezit der uitvoerige levensbeschrijving, ons van hem toegezgd. Er valt immers zelfs aan het opnoemen der geschriften van CLARISSE voor mij niet te denken. Dan toch zou ik in de weinige oogenblikken, mij vergund, het gebied van wetenschappen met u moeten bezoeken, die, hoewel na aan elkander grenzende, nogtans haar eigenaardig karakter hebben en eigenaardige bekwaamheden in haren beoefenaar vereischen; want zegt, op welk gebied van menselijke kennis heeft de afgestorvene zijnen voet niet gezet? . . . Doorgaans vereenigen zich, ook bij de uitstekenden van ons geslacht, de vermogens op één bepaald punt, dat zij, als bij een hooger instinct, voor huane roeping erkennen: CLARISSE scheen op dezen algemeenen regel eene uitzondering te maken. De wetenschap was het gebied, waarop hij, niet te huis behoorde, maar veelzins heerschte. Wij meenen het denkbeeld van een universeel genie in hem als verwezenlijkt te zien, voor zooveel wij hierdoor het vermogen verstaan, om alle wetenschappen met vrucht te beoefenen. Hij was, ja, een Godgeleerde van 't vak, maar in den zin van die eeuw, welke de Godgeleerdheid de Koningin der wetenschappen noemde. Doch om dit te zijn, daartoe werd een hoofd vereischt, wijd van bevassing, vlug van begrip, scherp van oordeel; een hoofd, dat behoefte gevoelde aan eenheid in al wat het dacht, en het vermogen bezat om haar te vinden. Met die gaven uitgerust, was hij in staat, het schijnbaar tegenstrijdige zamen te vatten en tot een welgeordend geheel te verheffen, »de zinnelijke en de bovenzinnelijke wereld aaneen te

knoopen, en nu eens tot de starren op te klimmen, om haren loop te meten, dan eens de natuur tot in hare diepten na te vorschen" ¹. Ziet, hoe de eischen der Natuurkunde van die der Godgeleerdheid verschillen, en bepaalde talenten en oefeningen veronderstellen, maar ziet tevens, hoe CLARISSE aan beiden wist te voldoen. Geroepen om in 't eene uur den Bijbel te verklaren, beklom hij in 't ander den leerstoel der physische wetenschappen, en boeide gevorderde beoefenaren van 't vak aan zijne rede, terwijl hij de geheimen der schepping doorgrondde en hare krachten en wetten ontvouwde. Doch gij verwondert u hierover niet, als gij zijne *Encyclopaedia Theologiae* kent, het eenige boek, waarop ik moet wijzen. Dat boek is het uitgedrukte beeld van den man, die het schreef; het zegt u wat er in zijn hoofd stak en omging, en gij staat evenzeer verbaasd over de uitgebreidheid van kennis, als over hare grondigheid, zoodat gij geene vergelijking durft wagen, en den naam van MORHOF onwillekeurig op de lippen neemt. Die gaven stortte hij uit voor zijne leerlingen, wanneer hij hen voorlichtte op de donkere paden der wijsbegeerte, of de schatten zijner godgeleerde kennis voor hen ontsloot. Van die gaven deelde hij rijkelijk mede, zoo dikwijls hij in onze Klasse als spreker optredende, óf de eer van onze natie tegen het verwijt van verwaarloozing der wijsgeerige studiën handhaafde, óf den Bijbel ophelderde, door het raadplegen van overoude vertalingen. Hij heeft ze, bescheiden en ter eere van den Gever, nedergelegd in zijne veelvuldige schriften, »waardoor hij leeft en zal blijven leven in het studeervertrek en in de binnenkamer, in de paleizen der grooten en in de hutten der armen" ². Zijn mond is reeds maanden lang verstomd; maar nog in deze laatste dagen heeft hij op nieuws in schrift tot ons gesproken, en ons nogmaals tot de getuigenis gedrongen, dat hij op het gebied van onze taal- en letterkunde weinigen naast zich, niemand boven zich had. En deze man, door God zoo rijk naar den geest begiftigd,

¹ Woorden van Prof. W. A. VAN HENGEL, in diens *Toespraak aan het graf van JOANNES CLARISSE*.

² VAN HENGEL, t. 3. pl.

werd door Hem tot een toonbeeld gesteld van menschelijke beproeving; maar hij zelf heeft zich daaronder tot een toonbeeld gesteld van christelijke gelatenheid. Eerbied voor de grenzen, den spreker hier aangewezen, sluit mij de lippen; maar gij, die den afgestorvene als vader gelukkig en zwaar bezocht gezien hebt, gij vult aan wat ik moet verzwijgen, en gij volgt CLARISSE in den geest naar de oorden, waar het licht der waarheid de nevelen verdrijft, die hier voor zijn oog hingen, en waar de hand der eeuwige liefde de tranen afwischt, door hem onder 't leed der aarde gestort.

De laatste overledene, dien ik te vermelden heb, is de Heer FRANÇOIS FRETS, die als Correspondent aan de Klasse verbonden, haar in 't jaar 1845 door den dood ontviel. Hij onderscheidde zich bij het Instituut door het schrijven van een verdienstelijk antwoord op de Prijsvraag: »Over de regten, het aanzien en de waardigheid der Regtsgeleerden in 't Romeinsche Rijk, en derzelve weldadigen invloed, zoo op de openbare regtsoefening, als op den zedelijken toestand der maatschappij, van de vestiging van het gezag van AUGUSTUS, tot op de regering van Keizer JUSTINIANUS en deze ingesloten.” Onze Klasse heeft dit antwoord te zijner tijd met den gouden eereprijs bekroond, en zij brengt ook nu gaarne hare dankbare hulde toe aan den man, die door zijn voorbeeld bewees, dat de drokte van het bedrijvige leven de zucht voor wetenschap en letteren niet vermag uit te blusschen, maar zelfs de behoefte daaraan opwekt en versterkt, als zij eenmaal den geheel mensch doortrokken heeft.

En nu, Medeleden! ons oog van de dooden afgewend — niet om hen te vergeten, maar om ons, voor wie het nog dag is, door hen te laten opwekken tot die werkzaamheid, waarvan zij ons het voorbeeld gaven. Gaan wij dan voort met datgene te verrigten waartoe deze zamenkomst ons roept. Wil gij ons verder hierin leiden, veelgeachte Heer Secretaris! door het Verslag van de werkzaamheden onzer Klasse voor te lezen.